

ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ - ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*І. М. Ганич, ст. викладач кафедри фінансово-економічної безпеки
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів*

Перехід України від індустріального до інформаційного суспільства супроводжується такими негативними явищами, як недобросовісна конкуренція, монополізація ринку, корупція, криміналізація виробничих відносин, тиск з боку державних органів, контроль кримінальними структурами цілих галузей економіки, замовні вбивства бізнесменів, боротьба за перерозподіл власності, рейдерство, кіберзлочинність, активізація конкурентної розвідки і промислового шпигунства з незаконним використанням спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації тощо.

Дія наведених вище явищ в умовах агресивного конкурентного середовища вимагають від підприємців адекватного реагування на них і обумовлюють необхідність протидії негативним чинникам в підприємницькій діяльності. Єдиним безальтернативним способом захистом в цій ситуації є створення ефективною постійно діючої системи економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Вітчизняними вченими система економічної безпеки визначається як організована сукупність спеціальних служб, засобів, заходів, методів, що забезпечують захист життєво важливих інтересів підприємства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз

Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною. Її повнота і дієвість залежать від чинної в державі законодавчої бази, від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств, від розуміння кожним з працівників важливості гарантування безпеки бізнесу, а також від компетенції і досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств.

Основною складовою системи економічної безпеки підприємства є захист комерційної таємниці. Комерційна таємниця - це визначена власником комерційно цінна виробнича, науково-технічна, управлінська, фінансова та інша документована інформація, яку використовують для досягнення комерційних цілей (одержання прибутку, запобігання втратам, одержання добросовісної переваги над конкурентами) і стосовно якої вживаються адекватні заходи захисту з метою запобігання нанесення матеріальних і нематеріальних збитків суб'єкту господарювання.

Комерційна таємниця є об'єктом інтелектуальної власності має певні особливості, зокрема, це її універсальність серед інших об'єктів інтелектуальної власності, оскільки під поняття комерційної таємниці можуть бути підведені найрізноманітніші відомості, пов'язані з

виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами й іншою діяльністю господарюючого суб'єкта. Серед таких особливостей варто відмітити і необмеженість терміну правової охорони. Так, право на комерційну таємницю діє доти, поки зберігається фактична монополія особи на відомості, що її становлять.

Цей інститут украї важливий для забезпечення господарської діяльності комерційних організацій та індивідуальних підприємств, оскільки дає змогу підприємцям на тривалий період забезпечити захист інформації та ідей там, де патентний захист є слабким або взагалі неможливим.

Розвиток економічної конкуренції, необхідність досягнення переваги на ринку ставлять перед суб'єктами господарювання завдання захисту комерційної таємниці в число першочергових, а інститут комерційної таємниці є невід'ємним атрибутом ринкової економіки.

Завдання захисту такої інформації постає сьогодні настільки гостро, що втрата навіть частини такої інформації може призвести до значних матеріальних і моральних втрат, а в окремих випадках до банкрутства і ліквідації фірми. Так, американські аналітики вважають, що втрата протягом одного місяця 20% важливої комерційної інформації в 60 випадках із 100 призводить до банкрутства фірми.

Відомості, що складають комерційну таємницю, про методику робіт, перспективні технічні рішення, результати маркетингових досліджень тощо, націлені на досягнення підприємницького успіху і мають значну комерційну цінність, а відтак будь-яка організація-конкурент завжди буде зацікавлена в отриманні такої інформації.

Володіння такою інформацією в ринкових умовах, виступає одним з найсуттєвіших факторів конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Суспільна небезпека протиправних зазіхань на комерційну таємницю, полягає в порушенні принципів чесної конкуренції і ведення економічної діяльності, у незаконному проникненні в секрети суб'єктів цієї діяльності, у заподіянні шкоди їхнім економічним інтересам. Особи, котрі вчиняють такі дії або недобросовісні підприємці, які використовують «чужу комерційну таємницю», позбавляють своїх контрагентів тих переваг над конкурентами, які вони мають завдяки володінню таємною інформацією.

Єдиним законним способом запобігти втратам конфіденційних відомостей в подібних випадках є встановлення їх власником режиму комерційної таємниці. Такий режим дозволяє власнику комерційної таємниці, захистити свої інтереси у відносинах з власними працівниками, контрагентами, державними та муніципальними органами влади, засобами масової інформації і навіть з недобросовісними конкурентами, рейдерами та кримінальними елементами.

Зaproвадження інституту комерційної таємниці на підприємстві і вжиття практичних заходів щодо її захисту та інших інтелектуальних здобутків у

сфері підприємницької діяльності є важливою основою та умовою розвитку підприємства, вдосконалення економічних процесів, технологій, упровадження нових досягнень на виробництві і залучення іноземних інвестицій, і дозволяє зокрема:

- ◆ забезпечити охорону об'єктів інтелектуальної власності тривалий час, протягом якого існує необхідність зберігати конфіденційну інформацію у таємниці до того моменту, як на неї буде поширено патентну охорону, а також ту інформацію, яка не охоплюється патентним захистом;

- ◆ забезпечити правову охорону тих продуктів інтелектуальної діяльності, які мають комерційну цінність, але не можуть у силу об'єктивних причин отримати охорону відповідно до законодавства про інтелектуальну власність або авторські і суміжні права. Деякі такі продукти взагалі є не патентоспроможними, оскільки не мають новизни винаходу (наприклад, бази клієнтів і постачальників, дані на керівництво і персонал, перспективні плани), але мають комерційну цінність і тому можуть отримати охорону лише в рамках режиму комерційної таємниці;

- ◆ обрати простіший та менш витратний (порівняно, наприклад, із захистом інших об'єктів інтелектуальної власності) спосіб охорони комерційно цінних результатів інтелектуальної діяльності шляхом поширення на відповідну інформацію режиму комерційної таємниці; Прикладом може служити рецепт виробництва напою „Кока-кола”, який незапатентований до цього часу, а його вартість оцінюється на суму понад 40 млн. дол. США;

- ◆ забезпечити безстрокову охорону конфіденційної інформації. Будь-який патентний режим надає обмежений у часі захист, по завершенні якого будь-хто може використовувати запатентовану інформацію за своїм бажанням. Тоді як охорона комерційної таємниці триває настільки довго, наскільки зберігаються умови існування режиму комерційної таємниці, хоча б і вічно. Так, секрет виробництва того ж напою „Кока-кола”, зберігається в таємниці ще з 1886 року, але компанія не поспішає його реєструвати і встановлювати для нього патентний захист.

Отже, захист комерційної таємниці – це вимушена обумовлена конкурентним ринком цілеспрямована діяльність суб'єкта господарювання, яка включає в себе створення системи захисту інформації з обмеженим доступом і здійснення комплексу правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів з метою запобігання завданню шкоди економічним інтересам підприємства. Введення режиму конфіденційності інформації і закріплення дієвих механізмів захисту комерційної таємниці слід розглядати як важливий і надійний елемент системи економічної безпеки та необхідною умовою досягнення очікуваних результатів своєї підприємницької діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук Г.А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны : [монографія] / Г.А. Андрощук, П.П. Крайнев. – К. : ІнЮре, 2000. – 400 с.
2. Зубок М. І. Безпека підприємницької діяльності: Нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку — К.Істина, 2004. — 144 с.
3. Кириченко О. А., М. П. Денисенко, В. С. Сідак, С. М. Лаптев, С. А. Єрохін, О. І. Захаров, П. Я. Пригунов та ін. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія – К. : ІМБ Університету економіки та права «КРОК», 2010. – 412 с.
4. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко – К. Правова єдність, 2009. – 544 с.
5. Реверчук Н.І. Управління економічною безпекою підприємницьких структур – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.

Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 38-41.